

SISTEMUL DE MANAGEMENT INTEGRAT AL DEȘEURILOR – O NECESITATE STRINGENTĂ PENTRU REPUBLICA MOLDOVA

Doctor în fizică **Dorin DUȘCIAC**

Comisariatul pentru Energia Atomică și Energiile Alternative (Saclay, Franța)

THE INTEGRATED WASTE MANAGEMENT SYSTEM – AN URGENT NEED FOR THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Summary. The Republic of Moldova is today tributary to its totalitarian past (1944–1991), during which has been built a planned economy, oriented towards satisfying the needs of a gigantic military-industrial complex. Important sectors, including environment protection and public health, have been completely neglected during many decades. Thus, the consequences of public authorities' chronic lack of vision, are reflected in the functioning of the waste management sector.

In this article, after a short presentation of legal and institutional difficulties in the field of waste management, we point out several advantages resulting from the adoption of a new Waste Management Law. In compliance with the Republic of Moldova's obligations according to the Association Agreement with the European Union, the new Waste Management Law will attract important private investment in the sector, introduce the extended producers' responsibility mechanism, and allow for a correct and efficient management of hazardous waste. The adoption of a new Waste Management Law is the first and the most important step in the process of implementation of an Integrated Waste Management System.

Keywords: Integrated Waste Management System, Association Agreement of the Republic of Moldova to the European Union, extended producers' responsibility, management of hazardous waste.

Rezumat. Republica Moldova este astăzi tributara unui trecut totalitar (1944–1991), care a construit un sistem de economie planificată, orientată spre satisfacerea necesităților unui complex militar-industrial supradimensionat. Domenii importante, cum ar fi protecția mediului înconjurător și sănătatea publică, au fost neglijate aproape cu desăvârșire de-a lungul mai multor decenii. Consecințele unei lipse cronice de viziune a autorităților se regăsesc inclusiv în sectorul gestionării deșeurilor.

În acest articol, după o scurtă trecere în revistă a carențelor de ordin juridic și instituțional din domeniul gestionării deșeurilor, sunt prezentate câteva avantaje care ar rezulta din adoptarea unei noi Legi a Deșeurilor. Euro-conformă și în corespundere cu obligațiile asumate de către Republica Moldova în cadrul Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană, această nouă Lege a Deșeurilor va permite, printre altele, atragerea în sector a unor importante investiții private din exterior, introducerea mecanismului de responsabilitate extinsă a producătorului, o gestionare corectă și eficientă a deșeurilor periculoase. Adoptarea unei noi Legi a Deșeurilor este prima etapă, probabil cea mai importantă, în procesul de edificare a unui Sistem de Management Integrat al Deșeurilor în Republica Moldova.

Cuvinte-cheie: Sistemul de Management Integrat al Deșeurilor, Acordul de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană, responsabilitatea extinsă a producătorului, gestionarea deșeurilor periculoase.

I. INTRODUCERE

Sistemul de gestionare a deșeurilor existent actualmente în Republica Moldova este emanația unei serii de malformații ce își găsesc originea în trecutul sovietic de până la declararea independenței în anul 1991, dar și în lipsa unei viziuni strategice în domeniu în ultimele două decenii și jumătate. Înainte de imploziunea comunismului în Europa de Est și URSS la sfârșitul anilor 1980 și începutul anilor 1990, protecția mediului înconjurător și gestionarea durabilă a resurselor naturale nu constituiau o prioritate în societățile din lagărul socialist. Economii planificate ale acestor state erau orientate spre asi-

gurarea cu orice preț a unei industrializări masive, de cele mai multe ori în detrimentul considerentelor de ordin ecologic sau social. Prioritatea absolută pe plan economic era atingerea obiectivelor dictate de instanțele superioare ale partidului unic, chiar dacă acest lucru avea repercusiuni nefaste de lungă durată asupra mediului.

Cursa înarmării, lansată după cel de-al Doilea Război Mondial, a plasat țările socialiste într-o stare de permanentă concurență cu Occidentul. Cerințele impuse de dezvoltarea accelerată a complexului militar industrial au condus rapid la supra-dimensionarea acestui sector, care în timp relativ scurt a devenit cel mai important în economia URSS [1]. Industria-

lizarea galopantă a produs o serie de efecte nefaste, inclusiv în modul de viață și în deprinderile de zi cu zi ale populației. Principiile unei creșteri economice forțate au fost impuse în toate ramurile de activitate. Printre alte consecințe nefaste ale acestui model de dezvoltare se număra și ruperea echilibrului ancestral între om și natură.

Republica Sovietică Socialistă Moldovenească (RSSM), fiind plasată prin sistemul de „diviziune socialistă a muncii” în rândul economiilor agrare, a suferit din plin efectele negative ale comunizării care a urmat imediat după încheierea celui de-al Doilea Război Mondial. Colectivizarea și trecerea la o agricultură extensivă, generatoare de cantitate în detrimentul calității, s-a efectuat cu prețul utilizării masive a pesticidelor și prin neglijarea aspectelor ecologice. Pe parcursul mai multor decenii, RSSM a fost teatrul de desfășurare a unor „experimente” agroindustriale la scară mare, de cele mai multe ori soldate cu un eșec răsunător. Complexele agroindustriale gigantice, care au fost construite în RSSM începând cu anii 1950, erau dotate cu sisteme învechite și ineficiente de gestionare a deșeurilor de producție. Repetând tiparele epocii, aceste obiective agroindustriale nu respectau în niciun fel considerente legate de eficiența energetică sau de utilizarea rațională a resurselor naturale. Același lucru era valabil și pentru complexul industrial dezvoltat cu precădere în raioanele din stânga Nistrului.

Astăzi, în Republica Moldova, managementul defectuos al deșeurilor este o realitate, oricare ar fi tipul acestora. Deșeurile menajere și de construcție (care provin de la gospodăriile casnice) constituie volumul cel mai important al deșeurilor generate în Republica Moldova. Deșeurile industriale sunt eliminate în urma proceselor de producție, dintre acestea cele mai voluminoase sunt deșeurile de materiale de construcții, de metale feroase și neferoase etc. O categorie care necesită o atenție deosebită este cea a deșeurilor periculoase, în special: uleiurile uzate, baterii și acumulatori, pesticidele neutilizate sau perimate, deșeurile chimice și cele medicale. În cele ce urmează, vom indica modalitățile concrete de implementare a sistemului de management integrat al deșeurilor, acordând o atenție specifică anumitor categorii de deșeuri.

În acest articol vom analiza starea actuală a gestionării deșeurilor în Republica Moldova. După o succintă analiză a cadrului legal existent în domeniu, vom prezenta în detaliu câteva aspecte importante ale implementării unui sistem de management integrat al deșeurilor.

2. CARENȚE DE ORDIN JURIDIC ȘI INSTITUȚIONAL

Cadrul juridic și instituțional al gestionării deșeurilor este insuficient, acesta bazându-se pe mai multe acte legislative elaborate și adoptate în ultimul deceniu al secolului trecut, printre care menționăm, în special, Legea protecției mediului înconjurător [2] și Legea deșeurilor de producție și menajere [3]. Ambele acte legislative conțin prevederi lapidare, incomplete privind divizarea rolurilor și responsabilităților în întregul proces de gestionare a deșeurilor. Cadrul normativ secundar, necesar pentru crearea unui mecanism eficient de punere în aplicație a prevederilor legale lipsește aproape cu desăvârșire. Anumite etape din procesul de gestionare a deșeurilor (de exemplu, depozitarea temporară, transportul, valorificarea energetică s.a.) – nu sunt practic deloc descrise în legile sus-menționate. În unele cazuri, formulările din lege poartă un caracter prea general, fără diferențiere. Spre exemplu, Articolul 20 (d) din Legea deșeurilor de producție și menajere interzice „arderea deșeurilor de orice proveniență”, indiferent de condițiile în care s-ar putea produce acest procedeu.

În anumite privințe (stabilirea cuantumului și colectarea taxei pentru deșeuri, desemnarea și amenajarea terenurilor pentru gunoiști s.a.), lipsește o distribuție clară a rolurilor și responsabilităților care revin administrațiilor de diferit nivel. Formulările din textele de lege sunt incomplete și pot lăsa deseori spațiu pentru interpretări. În linii mari, domeniul gestionării deșeurilor este în prezent sub-reglementat, cadrul normativ fiind insuficient.

3. O NOUĂ LEGE A DEȘEURILOR – ABORDARE MODERNĂ, ÎN SPIRIT EUROPEAN

Acordul de Asociere dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova [4] prevede, printre altele, transpunerea în legislația națională a 41 de Directive și Regulemente ale Uniunii Europene în materie de protecție a mediului. Pentru domeniul gestionării deșeurilor, cel mai important text de lege european, care urmează a fi transpus în legislația Republicii Moldova, este Directiva cadru privind deșeurile [5]. În acest scop, Ministerul Mediului al Republicii Moldova a elaborat o nouă Lege a deșeurilor care va sta la temelie introducerii unui nou sistem de management integrat al deșeurilor, în corespundere cu cerințele și cu standardele moderne europene în domeniu. Textul acestui act normativ are la bază principiile dezvoltării durabile care îmbină în mod armonios dezvoltarea economică, protecția mediului și ocrotirea sănătății publice.

Prin adoptarea noilor prevederi legale se urmărește transformarea deșeurilor în produse inofensive pentru sănătatea publică și pentru mediu. Concomitent, este vizată prevenirea producerii și eliminării în mediul înconjurător a deșeurilor (în special a deșeurilor toxice), evitarea importului de produse și tehnologii potențial generatoare de deșeuri periculoase și dezvoltarea la scară națională a economiei verzi.

Elaborarea noii Legi a deșeurilor este prevăzută și de o serie de documente de importanță națională, adoptate recent de către Parlamentul Republicii Moldova, primordiale ca valoare fiind Strategia de mediu pentru anii 2014–2023 [6] și Strategia de gestionare a deșeurilor pentru anii 2013–2027 [7].

Deși versiunea finală a proiectului noii Legi a deșeurilor a fost elaborată în anul 2011 (cu aproximativ trei ani înaintea semnării și ratificării Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană), din păcate, nu s-a reușit adoptarea ei în Parlament. Proiectul de lege a parcurs toate etapele de consultări publice și de expertizare, documentul fiind considerată euro-conform.

Neadoptarea până la această oră (martie 2016) a Legii deșeurilor de către Parlamentul Republicii Moldova are cel puțin două explicații. Prima se referă la o tentație mai veche de a neglija inițiativele legislative din domeniul protecției mediului înconjurător. Ecologia și subiectele aferente sunt subestimate de societate și autorități, subiectele respective nefiind considerate prioritare, nici la nivelul societății, nici a conducătorilor statului. Opinia publică încă nu a identificat în mod clar legătura intrinsecă existentă între protecția mediului înconjurător și sănătatea publică, între aspectele legate de nerespectarea securității ecologice la nivel individual și colectiv și precaritatea economică rezultantă. În aceste condiții, problemele privind mediul înconjurător rămân la „periferia” preocupărilor curente ale opiniei publice, într-o zonă de umbră a spațiului mediatic și a discursului public al decidenților.

Al doilea motiv pentru care stagnează procesul de adoptare a noii Legi a deșeurilor este instabilitatea politică în care s-a pomenit Republica Moldova. Lipsa unui consens productiv în sânul coalițiilor parlamentare care au guvernat Republica Moldova în ultimii ani a condus la situația în care mai multe proiecte de Lege importante pentru viitorul țării și pentru respectarea Agendei de Integrare Europeană au parcurs doar parțial procedura legală prealabilă supunerii dezbaterilor parlamentare. În cazul proiectului noii Legi a deșeurilor, în 2014 și 2015 acesta a primit de mai multe ori avizul pozitiv al Guvernului, dar de fiecare dată au intervenit factori care au perturbat etapele următoare. Astfel, cel mai recent, proiectul Legii deșeurilor

a fost aprobat în redacție nouă de către Guvern pe data de 28 octombrie 2015 [8], iar a doua zi, pe data de 29 octombrie 2015, cabinetul de miniștri condus de prim-ministrul Valeriu Streleț a fost demis de către Parlamentul Republicii Moldova prin moțiuni de cenzură [9]. Noul episod al crizei politice a aruncat iar Republica Moldova într-o perioadă de instabilitate și incertitudine, fără o coaliție majoritară de guvernare și fără un guvern funcțional.

În cele ce urmează, vom descrie în mod succint câteva prevederi importante care se conțin în proiectul Legii deșeurilor, cu scopul de a fundamenta necesitatea adoptării cât mai grabnice a acestui text de lege în Parlamentul Republicii Moldova.

3.1. Dezvoltarea potențialului de atragere a investițiilor în domeniul gestionării deșeurilor

Adoptarea Legii deșeurilor va permite crearea unui cadru legal necesar pentru implementarea unei serii de mari proiecte de infrastructură, prevăzute în Strategia de gestionare a deșeurilor în Republica Moldova pentru anii 2013–2027 [7]. În conformitate cu această strategie, în anii următori urmează a fi construite opt platforme regionale de colectare și depozitare temporară a deșeurilor menajere solide. De asemenea, se prevede construirea mai multor stații de tratare mecanico-biologică și a altor obiecte de infrastructură. Valoarea totală a investițiilor potențiale în sector se cifrează la peste 400 de milioane de euro [10]; mai multe companii europene și-au exprimat interesul de a participa în proiecte de investiții în domeniul gestionării deșeurilor în Republica Moldova. Reabilitarea infrastructurii existente și construcția obiectelor noi va permite crearea, pe termen mediu și îndelungat, a unui număr de aproximativ 50 de mii de locuri de muncă, distribuite în mod relativ omogen din punct de vedere geografic pe întreg teritoriul Republicii Moldova.

Actualmente, taxa lunară achitată pentru deșeurile menajere variază între 3 și 10 MDL pentru o persoană și permite doar acoperirea cheltuielilor de colectare a deșeurilor, nu însă și cele de întreținere a infrastructurii de depozitare. De cele mai multe ori, în absența investițiilor și a fondurilor necesare pentru întreținerea gunoiștilor, obiectele existente ajung într-o stare avansată de degradare. Astăzi în Republica Moldova numărul gunoiștilor este estimat la peste 1 800 (pentru aproximativ 900 de primării), majoritatea acestor gunoiști fiind neamenajate, iar o bună parte dintre ele fiind și neautorizate [11]. Construcția unor infrastructuri moderne pentru depozitarea și trierea deșeurilor și introducerea unei noi metodologii de stabilire a taxei pentru deșeuri (în funcție de cantitatea și tipul de deșeuri generate de către fiecare gospodărie) va avea efecte benefice asupra mediului înconjurător.

Experiența țărilor dezvoltate arată că introducerea unor instrumente financiare noi în procesul de gestionare integrată a deșeurilor a favorizat trierea deșeurilor la nivel de gospodărie, dar și reducerea cantității de deșeurii generate [12]. Textul noii Legi a deșeurilor prevede introducerea taxei de depozitare a deșeurilor care va favoriza și în Republica Moldova selectarea deșeurilor la sursă, precum și reducerea cantității de deșeurii menajere solide generate de către gospodăria. Ținând cont de costurile pentru depozitarea, reciclarea și/sau incinerarea deșeurilor, se estimează că noul quantum lunar al taxei pentru deșeurii va crește considerabil, ajungând la echivalentul a aproximativ 50-60 MDL pentru o persoană [10]. Această situație ar putea genera în viitorul apropiat o opoziție pe plan „politic” din partea autorităților publice locale.

Noua Lege a deșeurilor stabilește modalități foarte clare și stricte de eliminare a deșeurilor în mediul înconjurător – prin înhumarea deșeurilor neutralizate, care nu pot fi valorificate, sau prin incinerare. Procedeele moderne de incinerare a deșeurilor, cu respectarea normelor privind emisiile controlate în atmosferă, vor permite valorificarea energetică a deșeurilor și, prin urmare, vor contribui la asigurarea securității energetice a statului. Este de menționat faptul că în prezent sunt în desfășurare câteva proiecte pilot de instalații pentru generarea biogazului prin utilizarea deșeurilor provenite din sectorul agroindustrial (dejecții animale) [13].

3.2. Responsabilitatea extinsă a producătorului

Articolul 17 al proiectului noii Legi a deșeurilor introduce în legislația națională noțiunea de **responsabilitate extinsă a producătorului** – un concept nou, modern, pus în aplicare în mai multe țări dezvoltate. În termen de trei ani de la intrarea în vigoare a noii legi, Guvernul va adopta legislația secundară (hotărâri, ordonanțe, dispoziții etc.) necesară pentru introducerea regimului de responsabilitate extinsă a producătorului. În conformitate cu acestea, producătorul produselor (inclusiv importatorul) va avea obligația să asigure gestionarea ulterioară a deșeurilor generate în urmă utilizării respectivelor produse. Acest lucru include acceptarea obligatorie a produselor returnate și asumarea răspunderii financiare pentru activitățile de gestionare a deșeurilor rezultate din produsele respective. De asemenea, producătorul (inclusiv importatorul) va avea obligația legală să pună la dispoziția publicului informațiile relevante cu privire la modalitățile de reutilizare și reciclare a produselor.

Același articol din textul noii Legi prevede posibilitatea ca măsurile de asigurare a responsabilității extinse a producătorului să fie încurajate prin conceperea unor produse care să genereze o cantitate redusă de deșeurii în timpul producerii și utilizării, în consecință

având un efect redus asupra mediului înconjurător. Astfel, este favorizată producerea și comercializarea produselor durabile din punct de vedere tehnic, cu un potențial de valorificare sigură și supuse unei eliminări respectuoase în raport cu mediul înconjurător.

Prevederile sus-menționate sunt întărite și de Articolul 21 al legii, care obligă în mod expres producătorul „să asigure operațiunea de tratare a deșeurilor prin mijloace proprii sau prin alocarea acestei operațiuni unui agent, unei unități sau întreprinderi care desfășoară activități de tratare a deșeurilor sau unei unități publice sau private de colectare a deșeurilor...” [14]. În cazurile în care deșeurile nu pot fi preluate de unități speciale din sistemul organizat în acest scop, același articol al Legii prevede că producătorii își vor organiza propriul sistem de tratare și eliminare a deșeurilor. Acest lucru înseamnă preluarea practicilor existente în anumite state dezvoltate, unde producătorii creează propriile asociații inter-profesionale, care se ocupă de tratarea/eliminarea deșeurilor din fiecare ramură. La ora actuală, în statele membre ale Uniunii Europene există mai multe sisteme prin care se asigură finanțarea activității de gestionare a deșeurilor prin mecanismul de responsabilitate extinsă a producătorului (accize speciale la importul anumitor produse, eco-taxa inclusă în prețul final al produsului ș.a.).

Aplicarea principiului responsabilității extinse a producătorului va favoriza producerea și importul unor produse cu un grad sporit de competitivitate, care pot fi recuperate și/sau supuse în mod eficient procedeele de dezasamblare. Acest aspect este foarte important pentru gestionarea eficientă a deșeurilor de echipamente electrice și electronice, a vehiculelor scoase din uz, a ambalajelor, a unor categorii de deșeurii periculoase (baterii, acumulatori ș.a.) etc.

3.3. Gestionarea deșeurilor periculoase

Gestionarea deșeurilor periculoase este o problemă stringentă pentru Republica Moldova. Modalitatea cea mai eficientă de soluționare a acestei probleme, propusă de către experții din Uniunea Europeană, este crearea unui Centru de gestionare a deșeurilor periculoase [10]. În conformitate cu prevederile Programului național privind managementul durabil al substanțelor chimice în Republica Moldova [15], costul creării și asigurării tehnice a unui Centru de gestionare a deșeurilor periculoase se cifrează la aproximativ 1,83 mil. de dolari SUA. În prezent, în Republica Moldova există circa 780 de agenți economici, generatori de deșeurii periculoase [10]. Deși deocamdată nu este stabilit cu precizie, numărul de întreprinderi mici și mijlocii (IMM) aparținând acestora poate fi evaluat la aproximativ jumătate din numărul total. Existența unui Centru de gestionare

a deșeurilor periculoase este deosebit de importantă mai ales în cazul IMM-urilor generatoare de deșeuri periculoase, care nu dispun de capacități proprii pentru gestionarea corectă a acestora. În asemenea cazuri, întreprinderile respective vor putea transmite, contra plată, deșeurile periculoase către Centrul de gestionare, care le va prelucra în modul corespunzător.

Proiectul noii Legi a deșeurilor (Articolul 24) conține și prevederi importante privind neadmiterea amestecului de deșeuri periculoase (între ele, cu alte tipuri de deșeuri sau cu alte substanțe și materiale). În anumite cazuri, amestecarea deșeurilor periculoase este posibilă prin acordarea unei derogări, doar în condițiile în care operațiunile respective sunt efectuate de către o unitate sau o întreprindere specializată și autorizată în acest sens, cu neadmiterea agravării efectelor nocive asupra sănătății publice și a mediului înconjurător, și doar cu utilizarea celor mai bune tehnici disponibile în acest sens [14].

Noua redacție a Legii privind deșeurile acordă o atenție deosebită modalităților de colectare, depozitare, neutralizare și eliminare a trei mari categorii de deșeuri periculoase: uleiurile uzate, bateriile și acumulatorii, poluanții organici persistenti (Articolele 51, 52 și, respectiv, 53).

3.4. Consecințele implementării și costurile socio-economice ale terdiversării

Implementarea eficientă a unui sistem de management integrat al deșeurilor în Republica Moldova va avea drept consecință principală îmbunătățirea nivelului de viață al cetățenilor. Nu este vorba despre un deziderat abstract sau despre promovarea unei lozinci cu tentă politicianistă, ci de un proces care își va găsi multiple declinări concrete în mai multe domenii importante. În privința mediului înconjurător, sistemul de management integrat al deșeurilor va contribui la reducerea poluării aerului (mai ales cu compuși organici volatili), a apelor de suprafață și a celor subterane, a solului și subsolului. În același timp, sistemul de management integrat al deșeurilor va reduce poluarea vizuală a peisajului și va limita modificarea nocivă a compoziției stratului fertil de sol. Prin urmare, se va evita afectarea periculoasă a ecosistemelor și a biodiversității. Pe termen mediu și lung, îmbunătățirea stării generale a mediului înconjurător va produce și o serie de efecte pozitive pentru ameliorarea stării sănătății publice. Astfel, este de așteptat o diminuare a morbidității afecțiunilor canceroase și a maladiilor sistemului respirator. Reducerea gradului de poluare a aerului, apelor și solurilor va rezultă într-o scădere a afecțiunilor sistemelor digestiv, reproductiv, osos etc.

Terdiversarea implementării unui sistem de ma-

agement integrat al deșeurilor va genera o serie de costuri, mai ales în plan socio-economic. Cu referire la domeniul economic, menționăm în primul rând ratarea unor oportunități legate de apariția unor piețe noi în urma exploatarea eficientă a deșeurilor prin reciclare și compostare. De asemenea, neimplementarea sistemului nu va permite obținerea unor importante beneficii în plan social, prin crearea unui număr important de locuri de muncă. Republica Moldova nu va reuși să atragă un volum impunător de investiții necesare pentru dezvoltarea infrastructurii de gestionare a deșeurilor.

CONCLUZII

Edificarea unui sistem modern și eficient de management integrat al deșeurilor în Republica Moldova se află actualmente la o etapă incipientă. Cadrul legal existent este incomplet și insuficient, anumite domenii importante nu sunt deloc acoperite de către legile care au fost elaborate și adoptate în perioadă anilor 1990. Lipsa de voință politică a guvernărilor care s-au succedat în Republica Moldova în ultimii 15-20 de ani au condus la o situație de imobilism în domeniu, care are o serie de efecte nocive atât în domeniul protecției mediului înconjurător și al sănătății publice, cât și în privința ratării unor oportunități importante – generatoare de venituri la bugetul de stat, cu un important potențial de creare a locurilor de muncă și cu capacități de asigurare parțială a securității energetice a statului.

Adoptarea unei noi Legi a deșeurilor și a mecanismului său de implementare este prima și cea mai importantă etapă în edificarea unui sistem eficient de gestionare integrată a deșeurilor. În prezentul articol, au fost analizate unele aspecte privind îmbunătățirea domeniului, rezultate din punerea în aplicare a prevederilor noii legi. Completarea și eficientizarea etapelor care constituie lanțul managementului integrat al deșeurilor (colectarea, depozitarea temporară, transportul, tratarea, reciclarea, valorificarea, eliminarea prin înhumare, incinerare sau alte procedee) – este gajul funcționării corecte a întregului sistem. Promovarea unei noi abordări în privința finanțării sistemului de management integrat al deșeurilor (prin introducerea unui sistem corect și echitabil de taxe pentru deșeuri și prin favorizarea investițiilor din mediul privat) va permite construcția unei infrastructuri moderne, bazate pe principiile autonomiei și proximității. Aplicarea acestor principii poate fi favorizată prin introducerea și dezvoltarea unor forme noi de descentralizare, după cum ar fi sistemul de intercomunalitate care și-a dovedit eficacitatea în țările dezvoltate, în gestionarea locală a unor domenii

importante (gestionarea deșeurilor, aprovizionarea cu apă potabilă și cu servicii de sanitație, transportul public etc.). Descrierea conceptului de intercomunalitate și analiza posibilității de adaptare a acestui concept la realitățile Republicii Moldova va constitui obiectul unei contribuții separate.

PS. Acest articol reprezintă o contribuție în cadrul Proiectului „ECO-campania socială pentru cetățenii Republicii Moldova la tema protecției apei și energiei” (acord nr. DWR/22/2015 din 01 octombrie 2015), implementat de către Asociația Europeană a Tinerilor Antreprenori din Chișinău, Republica Moldova, cu sprijinul Ambasadei Republicii Polone în Republica Moldova (01.10.2015–31.12.2015).

BIBLIOGRAFIE

1. David R. Stone. O istorie militară a Rusiei: de la Ivan cel Groaznic la războaiele din Cecenia. Greenwood Publishing Group, Westport, SUA, 2006.
2. Legea nr. 1515-XII din 16.06.1993, privind protecția mediului înconjurător. Publicată în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr.10, art.283 (1993).
3. Legea nr. 1347-XIII din 09.10.1997 privind deșeurile de producție și menajere. Publicată în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr.16-17, art.10 (1998).
4. Acordul de Asociere dintre Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele sale membre, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte ([http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:22014A0830\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:22014A0830(01))), ratificat prin Legea nr. 112 din 02.07.2014. Publicată în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 185-199, art. 442 (2014).
5. Directiva cadru privind deșeurile nr. 2008/98/EC a Parlamentului European și a Consiliului, din 19.11.2008, publicată în: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L 312, din 22.11.2008 (http://www.ecoteca.ro/wp-content/uploads/2012/01/Dir_EU_2008_98_privind-regimul-deseurilor.pdf)
6. Strategia de mediu pentru anii 2014–2023, adoptată prin Hotărârea Guvernului Nr. 301 din 24.04.2014. Publicată în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 104-109, art. 328 (2014).
7. Strategia de gestionare a deșeurilor pentru anii 2013–2027, adoptată prin Hotărârea Guvernului Nr. 248 din 10.04.2013. Publicată în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 82, art. 306 (2013).
8. <http://www.gov.md/ro/content/guvernul-aprobat-proiectul-legii-privind-deseurile-redactie-noua>
9. <http://www.mediafax.ro/externe/guvernul-din-republica-moldova-a-fost-demis-printr-o-motiune-de-cenzura-14866646>
10. Notă explicativă la proiectul Legii privind deșeurile.
11. (http://www.gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr05_41.pdf)
12. <http://ecology.md/md/page/ministerul-mediului-vrea-sa-micsoreze-numarul-de-gunoisti-in-moldova-video>
13. www.developpement-durable.gouv.fr
14. <http://agrobiznes.md/fabrica-de-biogaz.html>
15. Proiectul Legii privind deșeurile
16. (<http://www.justice.gov.md/file/Centrul%20de%20armonizare%20a%20legislatiei/Baza%20de%20date/Materiale%202009/Acte/PL%20deseuri/Proiect%20Lege%20deseuri.pdf>)
17. Programul național privind managementul durabil al substanțelor chimice în Republica Moldova, adoptat prin Hotărârea Guvernului Nr. 973 din 18.10.2010. Publicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 214-220, art. 1122 (2010).

Ion Bolocan. *Pasărea divinității*, 2010, bronz, granit, 28 cm × 9 cm × 4 cm